

Warszawa, 29 września 2025 r.

WRD.5133.2.95.2024.MW

ZAWIADOMIENIE

Działając na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292), oraz § 15 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2011 nr 113 poz. 661, ze zm.)

- zawiadamiam o włączeniu karty ewidencyjnej **budynku w zespole budowlanym „Zofiówka”, ob. budynku mieszkalnego przy ul. Kochanowskiego 10i w Otwocku**, działka ew. nr 1/2 obr. 0072, do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

W ramach rozpoznania wartości zabytkowych obiektu MWKZ dokonał jego oględzin, kwerendy archiwalnej oraz analizy stanu zachowania. Towarzystwo Opieki nad Ubogimi Nerwowo i Umysłowo Chorymi Żydami w Polsce zostało założone w 1906 r. z inicjatywy lekarzy: Adama Wiezla, Samuela Goldflama, Ludwika Bregmana, inż. Adolfa Weisblata, Majera Rudsteina oraz sędziego Arnolda Szpinaka. W 1907 r. Towarzystwo podjęło decyzję o zakupie działki w Otwocku ze środków zebranych z dobrowolnych składek oraz daru Zofii Endelman, jak informowano w ówczesnej prasie „Kolonii tej, od imienia ofiarodawczyni będzie nazwana „Zofiówką” („Nowa Gazeta” 1907, nr 135). W kolejnych latach dzięki ofiarności osób prywatnych i środkom Gminy Żydowskiej zakład rozbudowywano o kolejne pawilony („Izraelita”, 1908, nr 22). W 1908 r. przystąpiono do realizacji pierwszego społecznego zakładu dla umysłowo chorych na terenie Otwocka. Wybudowano wówczas pawilon męski wg projektu arch. Henryka Stifelmana. W kolejnych latach kolonię rozbudowywano. W 1910 r. wzniesiono pawilon przy ul. Kochanowskiego 10i, w 1925 r. prasa informowała o budowie kolejnego murowanego domu dla chorych. Pierwszym kierownikiem „Zofiówki” był dr Samuel Godflam, następnie dr Feliks Arnstein (1914), dr Jakub Frostig (1932), dr Stefan Miller (1938).

Prasa z lat 30. XX w. opisywała „Zofiówkę”, pod kierownictwem Frostiga, jako zakład znany zagranicą, w którym leczyło się 370 chorych, głównie ubogich Żydów. Zakład zatrudniał 9 lekarzy, 11 siostr, 120 pielęgniarzy i pielęgniarek, 20 pracowników działu gospodarczego, którymi kierował Singer. „Zofiówka” była samowystarczalna, miała własny ogród warzywny, oborę dla 7 krów i liczne ptactwo domowe. W 1941 r. zakład znalazł się na terenie utworzonego przez Niemców getta w Otwocku.

Budynek przy ul. Kochanowskiego 10i, pełniący funkcję pawilonu damskiego, wybudowano w 1910 r. ze środków zadeklarowanych już w 1908 r. przez Hermana Poznańskiego. Mieściły się w nim m.in. dwie duże sypialnie połączone arkadami, sala dziennego pobytu, pokój lekarza, pokój zapasowy oraz urządzenia sanitarne. W 1945 r., po wkroczeniu Armii Czerwonej na Mazowsze, „Zofiówka” została oddana miastu, które zaadaptowało kompleks na Socjalistyczny Ośrodek Szkoleniowy,

a następnie na Centralną Szkołę Aktywu Związku Młodzieży Polskiej. Przedmiotowy budynek pełnił wówczas funkcję administracyjną.

Budynek ul. Kochanowskiego 10i jest murowany, częściowo podpiwniczony, parterowy, o dachu wielospadowym krytym papą. Bryła budynku jest rozcłonkowana, ściany zewnętrzne otynkowano. Detal architektoniczny jest oszczędny, ogranicza się do opasek okiennych i profilowanego gzymsu koronującego. Otwory okienne są prostokątne, o zróżnicowanych wymiarach, drzwi wejściowe poprzedzono schodami. Elewacja wschodnia jest 6-osiowa, z wejściem do budynku w 5 osi, południowa jest 3-osiowa z aneksem na planie zbliżonym do kwadratu z zabudowanym gankiem od strony wschodniej (elewacja zachodnia i północna są 2-osiowe). Elewacja zachodnia jest 4-osiowa, z wejściem w 2 osi.

Wzniesiony w 1910 r. pawilon kobiecy d. Zakładu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych Żydów „Zofiówka” jest jednym z najstarszych pawilonów wzniesionych na potrzeby ośrodka. Wiąże się z działalnością charytatywną Towarzystwa Opieki nad Ubogimi Nerwowo i Umysłowo Chorymi Żydami w Polsce, zrzeszającymi przedstawicieli żydowskiej elity intelektualnej i finansowej, w tym Zofii Edelman, najhojniejszej donatorki oraz Hermana Poznańskiego, fundatora budynku. Budynek dokumentuje także rozwój ruchu budowlanego podwarszawskiego uzdrowiska w Otwocku. O wartości historycznej dawnego pawilonu damskiego świadczy ponadto jego związek a tragicznymi wydarzeniami w czasie II wojny światowej, kiedy w 1942 r., w trakcie trwania akcji T4 („eliminacja życia niewartego życia”), Niemcy zamordowali 110 pacjentów „Zofiówki”. Budynek, pomimo skromnej formy posiada także wartości naukowe, które wiążą się z działalnością architektoniczną Henryka Stifelmana, dziejami Towarzystwa Opieki nad Ubogimi Nerwowo i Umysłowo Chorymi Żydami w Polsce oraz szeroko pojętą działalnością charytatywną w I połowie XX w.

Na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa, a zgodnie z art. 22 pkt. 4 i 5 tejże ustawy, w gminnej ewidencji zabytków (prowadzonej przez organy samorządu terytorialnego w formie kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy) powinny być ujęte zabytki nieruchome: wpisane do rejestru zabytków, znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji oraz inne zabytki wyznaczone przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2025 poz. 418 t.j.), w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim/samorządowym konserwatorem zabytków. Artykuł 7 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami uwzględnia również ochronę dla zabytku nieruchomego figurującego w gminnej ewidencji zabytków poprzez ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej (linii kolejowej/ lotniska użytku publicznego).

Natomiast zgodnie z § 15 ust. 1 ww. rozporządzenia o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem. Na niniejszą czynność osobie lub podmiotowi, których uprawnień lub obowiązków ona dotyczy, przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, którą należy

złożyć za pośrednictwem tutejszego Organu (na adres: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie, 00-373 Warszawa, ul. Nowy Świat 18/20) w terminie 30 dni od dnia doręczenia niniejszego zawiadomienia.

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

/-/

Marcin Dawidowicz
/podpisano elektronicznie/

Załączniki:

1. Karta ewidencyjna (opr. A. Kozłowska, 2022)

Otrzymują:

1. Skarb Państwa – Starosta Otwocki, ul. Górna 13, 05-400 Otwock
2. Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie, ul. Twarda 6, 00-105 Warszawa
3. Narodowy Instytut Dziedzictwa, ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
4. Aa (WRD MW)

Do wiadomości:

1. Urząd Miasta Otwocka, ul. Armii Krajowej 5, 05-400 Otwock
2. Starostwo Powiatowe w Otwocku, ul. Górna 13, 05-400 Otwock

Kwalifikowany podpis elektroniczny ma skutek równoważny podpisowi własnoręcznemu (art. 25 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE).

Niniejszy wydruk pisma, na podstawie art. 39³ kodeksu postępowania administracyjnego, nie wymaga podpisu odręcznego. Pismo zostało wydane w formie dokumentu elektronicznego przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego i podpisane kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Wydruk pisma stanowi dowód tego, co zostało stwierdzone w piśmie wydanym w formie dokumentu elektronicznego. Imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe osoby, która pismo podpisała, a także identyfikator pisma nadawany przez system teleinformatyczny, za pomocą którego pismo zostało wydane – w załączeniu.